

Ομιλία του πρέσβη της Γαλλίας στην Ελλάδα, κ. Christophe CHANTEPY,

στην τελετή μνήμης των Ελευθερίου και Σοφοκλή Βενιζέλου

Ακρωτήρι Χανίων, Μάρτιος 2018

Αισθάνομαι μεγάλη τιμή για την πρόταση να εκφωνήσω τον παραδοσιακό λόγο στην τελετή μνήμης των Ελευθερίου και Σοφοκλή Βενιζέλου.

Και είμαι ιδιαίτερα ευτυχής που βρίσκομαι σήμερα εδώ, στην Κρήτη, στα Χανιά, σ' αυτή τη γη την τόσο υπερήφανη και όμορφη, τόσο πιστή στις ιδιομορφίες της και που τόσο πολύ φροντίζει να μην ξεχάσει τη βασανισμένη, οδυνηρή και ένδοξη ιστορία της. Σε ετούτη την αρχαία γη που γνώρισε την άνθηση του αρχαιότερου πολιτισμού της Ευρώπης, τη γη που υπέμεινε διαδοχικές κατοχές χωρίς να χάνει την ψυχή της, σ' αυτή τη γη που κατέκτησε την ελευθερία της χάρη στο θάρρος των παιδιών της, που πρώτος ανάμεσά τους υπήρξε ο μεγάλος Βενιζέλος.

Ο Βενιζέλος είναι ένας μεγάλος ήρωας της Ελλάδας. Το όνομά του αντηχεί και η μνήμη του εκτείνεται μακριά, πολύ πιο μακριά από τα σύνορα της χώρας. Είναι ένας από τους διαμορφωτές της σύγχρονης Ελλάδας, μετά τις μεγάλες μορφές της Ελληνικής Επανάστασης. Υπήρξε μέγας μεταρρυθμιστής της χώρας, όπως ήταν ο Σόλων και ο Κλεισθένης. Στη διάρκεια του βίου του αμφισβητήθηκε, καταπολεμήθηκε, κάποτε νικήθηκε, βγαίνοντας πάντα όλο και πιο τρανός. Υπήρξε οραματιστής της πραγματικότητας, επειδή χωρίς όραμα κάνουμε πράγματα μόνο μικρά.

Το 1899, ο Clémenceau που επισκεπτόταν την Ελλάδα έγραψε στον Maurice Barrès : « Δε θα σας μιλήσω για το μεγαλείο της Ακρόπολης ούτε θα σας κουράσω με ένα μάθημα αρχαιολογίας. Είδα τόπους περίεργους και γραφικούς, κι ανάμεσά τους την Κρήτη. Ποτέ δεν θα μαντέψετε ποια ήταν η πιο ενδιαφέρουσα ανακάλυψή μου, πολύ πιο ενδιαφέρουσα από τα θαύματα που έφεραν στο φως οι ανασκαφές. Θα σας το πω λοιπόν : Ένας νεαρός δικηγόρος, κάποιος κύριος Βενεζουέλος ... Βενιζέλος; Ειλικρινά δεν μπορώ να θυμηθώ το όνομά του, αλλά η Ευρώπη ολόκληρη θα μιλάει για αυτόν σε λίγα χρόνια».

Αυτή η αναγνώριση εκ μέρους του Clémenceau δείχνει το χάρισμα του Βενιζέλου. Ένα χάρισμα τόσο δυνατό που, αν και ο Clémenceau δεν θυμάται ακριβώς το όνομα του ανθρώπου που συνάντησε, τον έκανε να ξεχάσει τα

μεγαλεία της ελληνικής τέχνης. Η αλήθεια είναι ότι, παρά το γεγονός ότι ο Βενιζέλος είναι ήδη γνωστός στην Κρήτη και στην Ελλάδα, μόνο το 1906, μετά το επεισόδιο με την επανάσταση του Θερίσου, η φήμη του εξαπλώθηκε στη διεθνή σφαίρα.

Εξετάζοντας τον βίο του Βενιζέλου, μας εντυπωσιάζει ο απίστευτος ανεμοστρόβιλος των τοπικών, εθνικών, ευρωπαϊκών και παγκόσμιων γεγονότων μέσα στα οποία έζησε ως πρόσωπο και έδρασε πολιτικά.

Προοδευτική και οδυνηρή αυτονομία της Κρήτης, μάχες σε δύο μέτωπα, εναντίον των Οθωμανών αλλά και των Μεγάλων Δυνάμεων. Ύστερα, η Ένωση. Έντονες εσωτερικές πολιτικές διαμάχες, με ανατροπές της μοναρχίας και πραξικοπήματα πριν, κατά τη διάρκεια και μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Παγκόσμια σύρραξη, αλλά στην Ελλάδα και ο Εθνικός Διχασμός. Σκληρές και σύνθετες διαπραγματεύσεις των Συνθηκών Ειρήνης. Αποτυχία της Μεγάλης Ιδέας και Μεγάλη Καταστροφή με τις πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές της συνέπειες. Βαθιές αλλαγές στην Ελλάδα, εδαφικές, οικονομικές, πολιτικές αλλά και γύρω από το εθνικό όραμα, που πρέπει να ξανασχεδιαστεί μετά την αποτυχία της Μεγάλης Ιδέας.

Το εκπληκτικό είναι ότι ο Βενιζέλος δεν χάθηκε ποτέ μέσα στη δίνη των γεγονότων και των ταραχών. Δεν ακολούθησε τη φορά των πραγμάτων, διατήρησε τη δική του γραμμή, αναζήτησε το δικό του σχέδιο για τη χώρα του. Αυτό είναι που διακρίνει τη σπουδαία προσωπικότητα από τον κοινό θνητό. Αυτός ήταν ο de Gaulle. Αυτός ήταν ο Βενιζέλος.

Ο Βενιζέλος γνώρισε πολλές φορές την εξορία, κυρίως στη Γαλλία, μια χώρα που τον προστάτευε πάντα και πολύ συχνά τον υποστήριζε. Γνώρισε τη φυλακή, υπήρξε στόχος σε απόπειρες δολοφονίας. Πέθανε εξόριστος, στο Παρίσι. Όμως, παρά τις δοκιμασίες, παρέμεινε σε όλη του τη ζωή αυτό που ήταν, δημοκράτης, εκσυγχρονιστής, ένας έλλογος ιδεολόγος.

Η πρώτη του πολιτική νίκη ανέδειξε τη δημοκρατική του συνείδηση, όταν έπεισε τη φιλελεύθερη πλειοψηφία μέσα από την οποία αναδείχθηκε και ο ίδιος για πρώτη φορά βουλευτής της αυτόνομης Βουλής της Κρήτης, το 1889, να μην αποβληθούν οι συντηρητικοί βουλευτές.

Οι εκσυγχρονιστικές του φιλοδοξίες έρχονται από μακριά: όταν ήταν ακόμα απλός δημοσιογράφος, παρουσίαζε ήδη στην εφημερίδα του, τα « Λευκά Όρη »,

τις μεταρρυθμίσεις που χρειαζόταν η Κρήτη. Και κάθε φορά που, ως Πρωθυπουργός, είχε τον χρόνο να κυβερνήσει, ξεκινούσε μεταρρυθμίσεις. Και πραγματικά εκσυγχρόνισε την Ελλάδα, το 1910, το 19, το 28. Η πολιτική του για την εκτέλεση μεγάλων αναπτυξιακών έργων από το 1928, που τότε δέχθηκε τόσες κριτικές, σήμερα φαντάζει πρωτοποριακή σε σχέση με το New Deal του Roosevelt. Την Ελλάδα όμως την εκσυγχρόνισε και πολιτικά, όχι μόνο με τις συνταγματικές αλλαγές του 1911, αλλά επίσης χάρη στη δημιουργία του πρώτου πολιτικού κόμματος που συγκροτήθηκε γύρω από ένα πολιτικό σχέδιο και όχι μόνο γύρω από μια προσωπικότητα.

Ιδεαλιστής υπήρξε βέβαια ο Βενιζέλος, για την Κρήτη και για την Ελλάδα. Και δεν έπαψε να μάχεται για να μεγαλώσει τα σύνορα της Ελλάδας, για να εξασφαλίσει στη χώρα του συνοχή, οικονομική και γεωστρατηγική βιωσιμότητα, πράγματα που δεν είχε ακόμα τον 19^ο αιώνα. Αλλά ήταν πάντα ρεαλιστής. Το βλέπουμε στη διάρκεια των αγώνων για την Ένωση της Κρήτης. Το ίδιο συνέβη με τους βαλκανικούς πολέμους και με τις διαπραγματεύσεις μετά το 1918. Το ίδιο έκανε και μετά την Μεγάλη Καταστροφή, τείνοντας το χέρι στην Τουρκία.

Πιστός στις δεσμεύσεις και τις πεποιθήσεις του παρά τις δυσκολίες και τις ανατροπές, ο Βενιζέλος είχε αυτή την ανώτερη ικανότητα των μεγάλων ανθρώπων: ήξερε να δημιουργεί ρήξεις όταν το θεωρούσε απαραίτητο. Χρειάζεται τόλμη, όμως όχι τυφλή και άτακτη, αλλά τόλμη καθοδηγημένη από την σταθερή πίστη ότι ο στόχος δεν μπορεί να κατακτηθεί παρά μόνο αναλαμβάνοντας κάθε κίνδυνο, ακόμα και όσους φαίνονται παράλογοι στα μάτια των άλλων, εκείνη τη στιγμή. Τουλάχιστον τέσσερις φορές στη ζωή του, ο Βενιζέλος αποφάσισε να έρθει σε ρήξη : όταν στρατεύθηκε με τους Κρήτες αγωνιστές στη χερσόνησο του Ακρωτηρίου, στην Επανάσταση του Θερίσου, όταν αποφάσισε να στηρίξει το Στρατιωτικό σύνδεσμο, το 1908, όταν εγκατέλειψε την Αθήνα τη νύχτα της 24ης Σεπτεμβρίου 1916 οδηγώντας την Ελλάδα στον πόλεμο, στο πλευρό της Entente. Τέσσερις φορές χρειάστηκε να διαβεί το Ρουβίκωνα. Πώς να μη θυμηθείς τη ρήξη που επέλεξε ο de Gaulle τον Ιούνιο του 1940;.

Ο Βενιζέλος άλλαξε τη χώρα του. Όταν αποσύρθηκε από την εξουσία για τελευταία φορά, η Ελλάδα δεν έχει πια καμιά σχέση με τη χώρα που ήταν κατά τη γέννησή του, μια χώρα με συρρικνωμένα σύνορα, με οικονομική και κοινωνική υστέρηση, πολιτικά ανώριμη που υφίστατο ακόμη την απαιτητική

ανάμιξη των Μεγάλων Δυνάμεων. Και αν γεννήθηκε σε ελληνική γη, αυτή η γη δεν είχε ακόμη επιστραφεί στην Ελλάδα. Στην τεράστια τότε μετάλλαξη της Ελλάδας, εκείνος έπαιξε πρωταγωνιστικό ρόλο.

Φεύγοντας από την Ελλάδα για την τελευταία του εξορία άφησε μια χώρα σε πολιτική αστάθεια, η οποία κατέληξε, λιγότερο από τέσσερις μήνες μετά το θάνατό του στο Καθεστώς της 4ης Αυγούστου. Χρόνια μετά, η Ελλάδα δυσκολεύτηκε να ξαναβρεί τη γαλήνη. Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος υπήρξε τόσο σκληρός για εκείνη. Ο εμφύλιος, όπως κάθε εμφύλιος, ήταν φρικτός και οι πληγές αυτής της αδελφοκτόνου σύγκρουσης πήραν καιρό για να επουλωθούν. Έπειτα, η Ελλάδα έζησε τη τραγωδία επτά χρόνων δικτατορίας, προτού επιτέλους, κάτω από τη μεγάλη μορφή του Κωνσταντίνου Καραμανλή να γνωρίσει κάποτε, με πληρότητα και γαλήνη, τη δημοκρατία. Το μεγάλο εργοτάξιο της ανοικοδόμησης μιας Ελλάδας κυρίαρχης πάνω στο πεπρωμένο της και σε αρμονία της φιλοδοξίας και της κλίσης της προς την Ευρώπη, ουσιαστικά ξεκίνησε μετά το 1974. Αυτό το μεγάλο εργοτάξιο δεν έχει τελειώσει ακόμα.

Ο χρόνος που θα ξεκινήσει μετά το πέρας του τρίτου προγράμματος στήριξης τον ερχόμενο Αύγουστο, θα είναι και πάλι μια περίοδος όπου η Ελλάδα θα κρατήσει τη μοίρα της στα χέρια της, μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την ευρωζώνη βέβαια, με τις υποχρεώσεις που συνάγονται. Θα πρέπει να είναι χρόνος συνέχειας των μεταρρυθμίσεων, αλλά μεταρρυθμίσεων που θα έχουν αποφασίσει οι ίδιοι οι Έλληνες. Επίσης θα είναι μια περίοδος όπου το μεταρρυθμιστικό πνεύμα του Βενιζέλου θα πρέπει να επικρατήσει. Ο Βενιζέλος επιθυμούσε το καλύτερο για τη χώρα του και γνώριζε ότι αυτό περνούσε μέσα από τις μεταρρυθμίσεις. Η ίδια ακριβώς φιλοδοξία θα πρέπει να λειτουργήσει και τώρα. Και, δεν αμφιβάλω, αυτό θα γίνει, ανεξάρτητα από την πολιτική συγκυρία.

Ακόμα βαθύτερα, η επιστροφή της Ελλάδας στην κανονικότητα θα της επιτρέψει να επινοήσει ένα συλλογικό σχέδιο για τον εαυτό της. Το τέλος της Μεγάλης Ιδέας άφησε την Ελλάδα ορφανή ενώ οι δυσχέρειες της ιστορίας της, από το 1936 ως το 1974 δεν της επέτρεψαν να αναλογιστεί τον εαυτό της πέρα από τα θέματα επιβίωσης. Στη συνέχεια, από το 1974 ως το ξέσπασμα της κρίσης, προσπάθησε να κερδίσει τον χαμένο για μισό περίπου αιώνα καιρό, κάποτε με τις υπερβολές που οδήγησαν στην κρίση. Σήμερα, οι Έλληνες μπορούν και πάλι να σκέπτονται το αύριο, αλλά με ηρεμία και μέθοδο.

Προφανώς, είμαι ενήμερος για το γεγονός ότι η ελληνική κοινωνία ‘στέγνωσε’ από τα χρόνια της κρίσης, και ότι η καθημερινότητα είναι για πολλούς Έλληνες δύσκολη, καθώς και είμαι ενήμερος για τη δυσχέρεια της προβολής στο μέλλον όταν το αύριο είναι ακόμα αβέβαιο. Όμως, όταν κοιτάζουμε όλα τα πλεονεκτήματα που έχει στα χέρια της αυτή η υπέροχη χώρα, όπως έκανε ο Βενιζέλος, λέμε, όπως έλεγε και ο Βενιζέλος, πως όλα είναι δυνατά. Το πρώτο από τα πλεονεκτήματά της είναι βέβαια η νεολαία: η έξοχη ποιότητα και το θάρρος τους οδηγούν τους νέους που, δυστυχώς, φεύγουν στο εξωτερικό, σε εκπληκτικές επιτυχίες.

Αυτό το νέο σχέδιο για την Ελλάδα είναι βέβαια, όπως και για τη Γαλλία, όπως και για όλους τους ευρωπαίους εταίρους μας, η Ευρώπη. Κι αν υπάρχει μια χώρα που υπερασπίστηκε με ιδρώτα και δάκρυα τη θέση της στην Ευρώπη, αυτή είναι η Ελλάδα!

Όμως, το νέο σχέδιο για την Ελλάδα, θα μπορούσε να είναι επίσης η πλήρης οικειοποίηση της ιστορίας της, στο πλαίσιο της συνέχειας, δηλαδή εξετάζοντας και πάλι όσα συνέβησαν ανάμεσα στην ρωμαϊκή κατάκτηση και την Επανάσταση. Δύσκολα μια χώρα φαντάζεται το μέλλον της αν δεν φέρει μέσα της το παρελθόν της, ολόκληρο το παρελθόν της. Συχνά ακούω εδώ να αναφέρεται με λύπη ότι η Ελλάδα δεν γνώρισε την Αναγέννηση της Δύσης. Και λοιπόν; Χρειαζόταν η Ελλάδα αυτή την Αναγέννηση εφόσον είχε γνωρίσει την περίοδο ευημερίας και πολιτιστικής άνθησης στο Μυστρά; Γιατί να λυπάται κανείς για κάτι που δεν συνέβη ενώ όσα συνέβησαν είναι τόσο εξαισία : σκέπτομαι την εξαιρετική γλωσσική συνέχεια, την συνέχεια της κοινωνικής οργάνωσης (όπως στην αρχαιότητα) γύρω από την πόλη ή το χωριό, την πολιτιστική συνέχεια. Καμιά άλλη χώρα στην Ευρώπη δεν μπορεί να υπερηφανευθεί για την τόσο μακρά ιστορία της και ακόμα, πέρα από τις πολιτικές εξελίξεις, για την συνέχεια της ψυχής της. Όμως, λίγες χώρες στην Ευρώπη παράβλεψαν ή ελαχιστοποίησαν στο εθνικό τους αφήγημα ολόκληρα κομμάτια της ιστορίας τους, όπως η Ελλάδα.

Ο Βενιζέλος ονειρεύτηκε μίαν ολοκληρωμένη Ελλάδα. Προχώρησε πολύ στην υλοποίηση του οράματός του. Οι σημερινοί Έλληνες πρέπει να το προεκτείνουν με βάση την ιστορία τους, ολόκληρη της ιστορία τους, και με βάση τα τεράστια ταλέντα τους.

Αν περάσετε στο Παρίσι από τον αριθμό 22 της οδού Beaujon, θα διαβάσετε σε μια πινακίδα : «Eleftherios Vénizélos, né le 11 août 1864, a vécu 11 ans dans cette maison où il est mort le 18 mars 1936» (« Ο Ελευθέριος Βενιζέλος γεννηθείς την ενδεκάτη Αυγούστου 1864, έζησε έντεκα χρόνια στην οικία αυτή όπου και πέθανε την 18η Μαρτίου του 1936»). Η επιγραφή είναι εξαιρετικά λιτή: δεν αναφέρει καθόλου ποιος ήταν ο Βενιζέλος. Αλλά, δεν λέει τίποτα, επειδή δεν χρειάζεται.